

Revisionsverkets ställningstaganden

Främjande av regional näringslivstillväxt och konkurrenskraft

Vid revisionen utvärderades om verkställandet av regionutvecklingsbeslutet 2020–2023 har skapat tillräckliga verksamhetsförutsättningar för näringslivet och hur förändringar i verksamhetsmiljön har påverkat verkställandet av beslutet och näringslivets verksamhetsförutsättningar i olika områden.

Dessutom utreddes hur de regionala stimulansåtgärderna till följd av covid-19-krisen förbereddes och verkställdes, samt följdriktigheten och den regionala variationen i motiveringarna till besluten om utvecklingsstöd för turistbranscherna. Som en case-granskning utvärderades också effekten av en riktad regional åtgärd (ett EU-finansierat turistprojekt) på turistfrämjandet i Nordkalottområdet.

Målet med revisionen var att ta fram ny information om beredningen och implementeringen av statsrådets regionutvecklingsbeslut samt om konsekvenserna av förändringar i verksamhetsmiljön för verkställandet av beslutet.

Inkonsekvensen i den nationella finansieringen av regionutvecklingen försvårar inriktningen och verkställandet av den

Regionutvecklingsbeslutet för 2020–2023 har beretts och verkställts som planerat, men betydande variationer i den nationella finansieringen av regionutvecklingen och bristfälliga effektindikatorer i verkställighetsplanen för regionutvecklingsbeslutet försämrar inriktningen av regionutvecklingsverksamheten och uppföljningen av effekterna. Målen i det nuvarande regionutvecklingsbeslutet har ställts upp för 2030 och finansieringen förhandlas i allmänhet per regeringsperiod. Genomförandet av målen för den nationella regionutvecklingen och dialogen med regionerna och städerna om detaljerna i den avtalsbaserade verksamheten förutsätter en konsekventare och långsiktigare resursplanering.

De regionala coronastimulansåtgärderna har indirekt stött målen för och verkställandet av regionutvecklingsbeslutet

I regionutvecklingsbeslutet betonas att det med tanke på Finlands konkurrenskraft och regionernas livskraft är nödvändigt att det i hela landet finns en verksamhetsmiljö som uppmuntrar till innovation och företagande. Riktlinjerna i beslutet och verkställandet av det syns också i förklaringarna till momenten om regionutveckling i kapitel 32.30 (Sysselsättning och företagsamhet) under arbets- och näringsministeriets huvudtitel i budgeten.

Covid-19-krisen fördubblade anslagen för regionstöd från och med 2020 jämfört med tidigare år. År 2020 anvisades nästan 680 miljoner euro för regionutvecklingen. En del av anslagen används med fördröjning.

Hösten 2020 beviljades regionerna stimulansfinansiering. Syftet var att förnya näringsstrukturen så att den stödjer sig på kompetens och innovationer och inriktar sig internationellt. Ett villkor för finansieringen var dessutom att åtgärderna ska påskynda digitaliseringen och stödja uppbyggnaden av ett koldioxidneutralt och hållbart samhälle. Utifrån revisionen har de regionala stimulansåtgärderna indirekt också stött regionutvecklingsbeslutets mål och verkställande.

Användningen av stimulanspaketet på drygt 100 miljoner euro krävde att regionala överlevnadsplaner utarbetades. Överlevnadsplanerna är i huvudsak riktlinjer på en mycket allmän nivå. I dem betonades tydligt regionutvecklingsbeslutets prioriterade områden och genomgående teman: digitalisering och hållbar utveckling. Ökad delaktighet och välfärd samt förebyggande av ojämlikhet förekommer däremot i planerna för endast några landskap.

Planernas innehåll eller kvalitet bedömdes inte som en del av finansieringsprocessen och därför hade de ingen betydelse för den regionala fördelningen av finansieringen. Vid fördelningen av finansieringen användes förutom en kalkylmässig modell delvis även ändamålsenlighetsprövning.

Utvecklingsstöden som beviljades turistbranscherna på grund av coronaepidemin varierade regionalt och branschvis

Vid revisionen behandlades utvecklingsstöd som Business Finland och NTM-centralerna beviljade turistföretag som drabbades av covid-19-krisen våren 2020. Revisionen gällde det utvecklingsstöd som beviljades hotell- och restaurangverksamhet, uthyrning av fritids- och sportutrustning, programtjänster och researrangörer. Stödet uppgick sammanlagt till nästan 120 miljoner euro. Business Finland beviljade cirka 84 miljoner euro och NTM-centralerna cirka 35 miljoner euro i understöd.

Det förekom regionala variationer i stödbesluten för företag inom turistbranscherna. I Business Finlands stödbeslut förekom något fler regionala avvikelser än i NTM-centralernas beslut. Motiveringarna till stödbesluten var inte till alla delar konsekventa och de som ansökte om stöd behandlades inte helt jämlikt regionalt. I Business Finlands material framkom också enskilda fall där liknande eller till och med helt identiska ansökningar hade behandlats på olika sätt i olika regioner. De observerade avvikelserna är dock mycket små i förhållande till antalet beslut som ingick i analysen. Enligt Business Finland var landskapet där företaget fanns inte ett bedömnings- eller finansieringskriterium för stödansökan. Ansökans kvalitet bedömdes inte heller vid granskningen.

De vanligaste grunderna för avslag uppfyllde dock kriterierna, dvs. stödansökningarna uppfyllde inte villkoren. Grunderna för avslag var till exempel investeringar samt operativa utgifter för den egna personalen. Omnämmandet av hemtransport av mat ökade sannolikheten för avslag, medan omnämmandet av webbutik ökade sannolikheten för att ansökan godkändes. Omnämmandet av ett av regionutvecklingsbeslutets genomgående teman (digitalisering eller hållbar utveckling) ökade möjligheterna för godkännande både i de ansökningar som riktades till Business Finland och i de som riktades till NTM-centralerna, även om temana inte var en förutsättning enligt de uppställda villkoren eller beslutsgrunderna.

Regionalt turistprojekt hade inga turistfrämjande effekter

Som en case-granskning utvärderades resultaten av ett regionalt projekt inom turistbranschen som genomfördes 2015–2022 för att främja den internationella turismen. Turistprojektet i fråga ingick i EU:s program för territoriellt samarbete (ETS) under programperioden 2014–2020. Vid revisionen analyserades projektets huvudmål statistiskt. Huvudmålet var att öka antalet turister med tio procent, baserat på internationella turisternas övernattningsdygn.

I analysen av den regionala turiststatistiken framkom inga tillförlitliga bevis på att projektet Visit Arctic Europe skulle ha ökat antalet övernattningsdygn för utländska turister i Nordkalottområdet, det vill säga i norra Finland, norra Sverige och norra Norge. Till exempel i Finland kan effekterna av projektet inte särskiljas från den långsiktiga trenden, som i Lappland skiljer sig från utvecklingen i resten av landet på basis av statistik på både landskaps- och kommunnivå. Resultaten av case-granskningen kan dock inte generaliseras till att gälla resultaten av EU:s program för territoriellt samarbete som helhet.

Revisionsverkets rekommendationer

De ministerier som ansvarar för regionutvecklingsbeslutets prioriterade områden, i synnerhet arbets- och näringsministeriet, bör

1. fastställa mer omfattande effektindikatorer i den kommande verkställighetsplanen för regionutvecklingsbeslutet, utifrån vilka det är möjligt att bedöma effekterna av åtgärderna inom de prioriterade områdena
2. genom konsekvent resursplanering säkerställa att verksamheten är långsiktig och effektiv utifrån de uppställda målen för regionutvecklingsverksamheten.